

23. 8. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Posuzování osoby blízké v trestním řízení

Ačkoli je pojem osoba blízká nejčastěji skloňován zejména v souvislosti s přestupky v dopravě, jeho využití je v průběhu trestního řízení mnohem širší.

Trestní zákoník definuje osobu blízkou v ust. § 125 následovně: *Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.*[1] Jedná se o legální definici, se kterou trestní zákon pracuje a následně ji rozvíjí i v dalších ustanoveních.

Osoba blízká má v průběhu trestního řízení některá zvláštní práva, z nichž za právo využívané nejčastěji lze považovat právo odepřít výpověď, zakotvené v ust. § 100 trestního řádu. Dle zmíněného ustanovení má právo odepřít výpověď jako svědek *příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh* (§ 100 odst. 1 tr. řádu). Stejně tak má svědek právo odepřít výpověď, *jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojeci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítoval jako újmu vlastní* (§ 100 odst. 2 tr. řádu)[2]. Jedná se o výjimku z obecné svědecké povinnosti, která je zakotvena v § 97 tr. řádu, kdy tímto ustanovením jsou chráněny vzájemné vztahy mezi nejbližšími příbuznými a blízkými osobami.[3]

Dikce zákona je zřejmá, zejména co se týče rodinných příslušníků. Problematické však může být posouzení vztahu blízkosti u osob, které nejsou k obviněnému v příbuzenském ani obdobném vztahu, neboť u těchto osob není exaktně stanoveno, o koho se jedná. Zákon přiznává ochranu i těmto osobám, což obecně vyplývá z čl. 37 Listiny základních práv a svobod.[4]

S ohledem na to, že definice osoby blízké je velmi vágní, právě ve vztahu k osobě v jiném, než příbuzenském stavu, zůstává posouzení tohoto vztahu na orgánech činných v trestním řízení.

Problematikou se zabýval i Ústavní soud, naposledy v Nálezu ze dne 9.7.2018, sp. zn. II. ÚS 955/18. V této věci se Ústavní soud zabýval posouzením přátelského vztahu jako vztahu osoby blízké, a vyslovil názor, že *„v případě, kdy mezi dotčenými osobami není vztah rodinný, se jedná o osoby blízké jen tehdy, existuje-li mezi nimi vztah citový, a to tak silný, že by újmu jedné osoby pocítovala druhá osoba jako újmu vlastní. V tomto směru je proto třeba trvat na tom, že v každém individuálním případě je namístě bedlivě zkoumat, zda se o takový vztah skutečně jedná či nikoliv.“* Tento vztah však musí být i objektivně zjistitelný, prokazatelný navenek. *„Přitom se „vyžaduje vyšší intenzita tohoto vztahu, než je obvyklá mezilidská soudržnost“ a musí být dány rovněž objektivní skutečnosti,*

ze kterých lze na intenzitu citového vztahu mezi osobami usuzovat.“ [5]

Orgány činné v trestním řízení zpravidla akceptují jako osobu blízkou partnery, kdy, ačkoli jsou tyto osoby nesezdané, žijí spolu ve vztahu, jehož intenzita je obdobná či dokonce stejná, jako u vztahu manželského. Problematické je však posouzení osoby blízké ve vztahu k přátelskému vztahu mezi osobami.

Prokázání přátelského vztahu je tak stěžejní otázkou při označení konkrétního svědka, jako osoby blízké, neboť nelze zůstat pouze v rovině tvrzení, nýbrž musí být takový vztah prokázán tak, aby bylo zřejmé, že se nejedná pouze o mezilidskou soudržnost, kdy v tomto případě nese břemeno důkazní právě svědek, a je to tedy právě svědek, který musí uvést okolnosti, ze kterých lze intenzitu vztahu dovodit.

Tuto intenzitu lze vyvodit z délky vztahu mezi osobami, pravidelnosti kontaktu, formy kontaktu, ale také z obsahu vzájemné komunikace. Toto však není taxativní výčet skutečností. Je právě na svědkovi, na co vše poukáže, a které konkrétní důkazy označí. Je však zřejmé, že osobní kontakt mezi svědkem a obviněným, případně osobou, které by výpovědí způsobil trestní stíhání, bude jednou ze základních náležitostí pro posouzení intenzity vztahu, kdy toto se posuzuje k okamžiku, kdy je výslech prováděn, nikoli k okamžiku, kdy se měl stát skutek, kvůli kterému je svědek vyslýchán. Pouze z nízké pravidelnosti kontaktu však nelze vyvodit závěr, že se o osobu blízkou nejedná. Ústavní soud ve výše specifikovaném nálezu uvedl: *„Okolnost, že se dané osoby delší dobu nevidají, nicméně sama o sobě (tzn. bez toho, že by např. mezi těmito osobami došlo k závažné roztržce) nemůže být interpretována jako měřítko, z něhož by bylo možno dovodit, že se již nejedná o blízký vztah.“*

Lze tedy shrnout, že je nutné zkoumat blízkost osob v každém jednotlivém případě a zejména je nutné zkoumat jednotlivé aspekty blízkosti vztahu. Bez dalšího lze odkázat na závěr Ústavního soudu: **„Pojem osoby blízké tedy je třeba vnímat jako tzv. typový pojem, kdy nedostatek intenzity jednoho znaku může být nahrazen vyšší intenzitou znaku jiného.“** [6]

Důležitost výkladu pojmu osoba blízká dle § 100 odst. 2 tr. řádu v trestním řízení však nemá vliv pouze na možnost odepření výpovědi svědka, nýbrž má význam i ve vztahu k posouzení možnosti odepřít souhlas s trestním stíháním dle § 163 odst. 1 tr. řádu, neboť dle tohoto ustanovení lze trestní stíhání vést pouze se souhlasem poškozeného, který je ve vztahu k obviněnému osobou, která má právo odepřít výpověď dle § 100 odst. 2.

Orgány činné v trestním řízení by tak měly důsledně dbát na to, aby termín osoba blízká byl vyložen ve vztahu ke konkrétním osobám řádně, tak aby nedocházelo k obcházení svědecké povinnosti uvedené v § 97 tr. řádu, ale stejně tak aby nedocházelo ke krácení práv osob podávajících svědectví či vyslovujících souhlas, případně nesouhlas, s trestním stíháním obviněného dle § 163 tr. řádu.

Mgr. Marcela Jandorová

Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946

Fax: +420 224 941 940

e-mail: advokati@akbsn.eu

[1] § 125 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník

[2] § 100 zákona č. [141/1961](#) Sb., trestní řád

[3] Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1472-1480

[4] Čl. 37 odst. 1 zákona č. [2/1993](#) Sb., Listina základních práv a svobod: Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.

[5] Nález Ústavního soudu ze dne 9.7.2018, sp. zn. II. ÚS 955/18, k dispozici >>> [zde](#).

[6] Tamtéž

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)